

УДК 378.091.2-057.875:811.111

Оксана Миколаївна Скоробагата,

кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри іноземних мов та методики викладання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка,
e-mail: skorobahata_o_n@ukr.net

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПЕДАГОГІЧНОМУ ВНЗ У МІЖКУЛЬТУРНІЙ ОСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ

У статті висвітлено результати аналізу робіт вітчизняних та зарубіжних дослідників, які вивчали та продовжують вивчати проблеми міжкультурної іншомовної освіти. Наголошено, що в Україні відсутня концепція міжкультурної іншомовної освіти, а державні стандарти не відповідають сучасним вимогам до англомовної освіти. Особливу увагу зацентовано на системно-структурному підході до професійного опанування мови, національно-культурній детермінованості та антропоцентричності мови. Наголошено на важливості покращення професійної підготовки майбутнього вчителя англійської мови відповідно до вимог міжкультурної освітньої парадигми.

Ключові слова: іноземна мова, вчитель англійської мови, професійна підготовка, міжкультурна англомовна освіта.

Постановка проблеми. Процеси міжнародної інтеграції та трансформації Європейського простору неодмінно впливають і на освітню сферу. Внаслідок цього в сучасному українському суспільстві дедалі зростає потреба у фахівцях із високим рівнем розвитку англомовної комунікативної компетентності, тому науковці перебувають у постійному пошуку шляхів та підходів до вирішення питання ефективного формування навичок професійно зорієнтованого спілкування.

У монографії «Освіта і наука України (шляхи модернізації)» В. Г. Кремінь справедливо зауважує, що «суспільство стає дедалі більше людиноцентриським, індивідуальний розвиток людини, особистості за таких умов стає показником прогресу і головною передумовою подальшого розвитку суспільства» [7, с. 8]. Таким чином, пріоритетним у ХХІ столітті має стати «наука, що продукує нові знання, і освіта, що олюднює знання і, насамперед, забезпечує індивідуальний розвиток людини» [7, с. 8].

Водночас дослідники та викладачі наголошують на невідповідності професійної підготовки вчителів англійської мови стратегічним завданням модернізації міжкультурної іншомовної освіти в Україні, а також на недостатньому рівні підготовки фахівців до швидкозмінних вимог стосовно якості іншомовної підготовки в системі вищої професійної освіти, на що звертають увагу і ректори вишів, і роботодавці [10].

Вихідним пунктом у відповіді на цей запит суспільства повинна стати увага до якості англомовної підготовки майбутніх учителів у ВНЗ, що неодмінно стосується необхідності перегляду змісту навчання англійської мови, його трансформації та інтенсифікації шляхом перерозподілу акцентів у бік розвитку всіх складових їхньої професійної компетентності згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями із мовної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання проблеми. Аналіз сучасної освітньої ситуації в країні дозволяє нам стверджувати той факт, що вона задає загальний контекст і стратегічний напрям розвитку професійної освіти. Навчання іноземних мов підпорядковується основним тенденціям розвитку загальної системи освіти ХХІ століття – системи відкритої освіти. Зміна соціокультурного контексту вивчення англійської мови різко змінила як саму систему навчання іноземних мов, так і відповідні методи, висунувши на авансцену ідеї європеїзації мовної освіти, міждисциплінарності, інтегративності, проєктивності, рефлексії, гуманізації освітніх процесів як основоположних психолого-педагогічних та методичних принципів навчання англійської мови у ХХІ столітті.

Завдання мовної освіти, що прямо залежить від соціокультурного контексту, вираженого сьогодні різноманіттям мовних спільнот і культур, полягає в тому, щоб перетворити цей комплекс із фактору, що перешкоджає діалогу між культурами, на засіб взаємного розуміння та збагачення [13].

Аналіз лінгвістичних освітніх процесів у нашій країні, що відбуваються на фоні соціополітичних, соціокультурних та загальнопедагогічних перетворень, дозволяє нам виявити загальний підхід до англійської підготовки майбутнього вчителя.

Таким підходом, який доцільно впроваджувати у професійну підготовку майбутніх учителів англійської мови, можна назвати навчання мови на основі теоретичних положень міжкультурної комунікації в руслі професійно-зорієнтованого підходу.

У зазначеному напрямі останнім часом з'явилася низка наукових розвідок, серед яких особливе місце належить дослідженню таких питань: особистісно-орієнтований та контекстний підходи до побудови навчального процесу у вищому навчальному закладі (Н. В. Александров, М. Б. Євтух, Л. В. Кондрашова, І. С. Якиманська та інші), методичної та лінгвістичної компетентності викладача англійської мови (О. Б. Бігич, О. В. Котенко, С. Ю. Ніколаєва, О. Б. Тарнопольський та інші).

Однак у більшості наукових праць досліджуються лише окремі аспекти організаційно-педагогічних засад навчання іноземних мов у вищому навчальному закладі. Недостатньо уваги приділено теоретико-методологічним засадам професіоналізації навчального процесу на практичних заняттях у процесі підготовки майбутнього вчителя-філолога. Ще й досі залишається дискусивним питання оновлення змісту та організації міжкультурної англійської освіти, змістом якої є не лише граматичні знання, навички та вміння, але й усебічний розвиток особистості засобами англійської мови в процесі взаємопов'язаного навчання мови та культури.

Отже, окреслений стан порушеної проблеми засвідчує актуальність теми статті та зумовлює вибір **мети** дослідження: розглянути методологічні засади професійно-зорієнтованого навчання англійської мови студентів-філологів у контексті провідних тенденцій оновлення змісту освіти в педагогічному ВНЗ.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У книзі «Лінгвістика і поетика» О. О. Реформатський зазначає: «Питання про те, як підходити до вивчення та наукового опису мови, вимагає тих чи тих філософських та методологічних передумов, розуміння природи та ролі мови серед явищ навколишньої дійсності. Передумови ці визначають «що» та «як». Але є ще один важливий і, можливо, найважливіший аспект – «навіщо?» [переклад наш – О. С.]. Цей аспект і може слугувати компасом цілеспрямованості філолога [9, с. 20].

Усвідомлюючи всю істинність наведеного твердження, ми, однак, ставимо запитання: «Які межі мови як об'єкта вивчення в нових соціокультурних умовах, що визначили новий міжкультурний підхід до її вивчення та її навчання? Що необхідно змінити у професійному викладанні англійської мови, щоб воно відповідало вимогам часу та тим парадигмальним змінам, що відбуваються в мовній освіті в наш час?»

Уже саме визначення «мова» пов'язане з багатьма питаннями. До цього часу тривають дискусії стосовно виділення в дефініції найсуттєвіших ознак цього поняття. Маріан Бугайські у своїй книзі «Мова комунікації» згадує про 21 визначення мови, в тому числі дефініцію Г. Гегеля: «Мова є актом теоретичного інтелекту в його дійсному значенні, оскільки це внутрішнє вираження» [3, с. 52].

Класична мовна парадигма будувалась на основі уявлення про мову як систему знаків, головне призначення якої полягало в передаванні інформації (Ф. де Соссюр). Отже, комунікативна функція вважалась найважливішою. Але чи зберігає класична парадигма мовознавчої науки актуальність сьогодні, коли відбувся зсув навчального акценту в галузь соціокультурної та лінгвокультурної мовної освіти в межах діалогу культур?

С. Ю. Ніколаєва вказує на те, що необхідно мати на увазі той факт, що професійна іншомовна підготовка повинна варіювати залежно від того, чи то мова йдеться про навчання філолога (завданням якого є вивчення системи та функціонування мови чи інтерпретація письмових текстів), чи вчителя (професійне завдання якого в узагальненому плані полягає в навчанні системи іноземної мови та принципів її функціонування відповідно до різних гіпотетичних обставин мовної комунікації) [10].

Аналіз наукового фонду з досліджуваної проблеми дозволяє констатувати, що в реальній освітній практиці неможливо підходити до проблеми професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови без вивчення мови як системи та безглуздо вивчати систему мови, якщо вона не орієнтована на вживання в мовленні.

Мова в усіх своїх суттєвих аспектах оперує дискретними одиницями, тобто вона характеризується не стільки тим, що вона висловлює, скільки тим, що вона розрізняє на кожному з рівнів своєї організації:

- розрізнення лексем, що дозволяє встановити інвентар означуваних понять;
- розрізнення морфем, що становлять інвентар означуваних понять;
- розрізнення фонем, що дають інвентар фонологічних, не пов'язаних із значенням відмінностей [1].

Така організація мови забезпечує безмежні можливості комунікації, оскільки «...мова організована системно та функціонує відповідно до правил коду, той, хто говорить, відштовхуючись від вкрай невеликої кількості основних елементів, може створювати знаки, потім групи знаків, і нарешті, нескінченну кількість різноманітних висловлювань, кожне з яких може бути зрозумілим співрозмовникові, оскільки в його розпорядженні є та ж сама система» [переклад наш – О. С.] [11, с. 26].

Разом із тим ми повинні визнати той факт, що в рамках старих освітніх програм підготовки вчителів повністю реалізовувався системно-структурний підхід до вивчення іноземних мов. Випускники вишів завжди знали більше про систему мови, ніж могли нею користуватись у реальних або наближених до реальних умовах мовленнєвої практики. Але ми вважаємо за потрібне наголосити і на тому, що надмірне захоплення комунікативним аспектом мови призводить до нерозуміння студентами сутності їхньої праці як філологів. Практика доводить, що випускники факультетів іноземних мов не приділяють належної уваги вивченню дисциплін теоретичного мовного циклу. Ця тенденція повинна бути усвідомлена як викладачами, так і студентами. Майбутній учитель англійської мови повинен опанувати мову як систему та структуру і використовувати ці знання у професійній діяльності.

В умовах міжкультурної комунікації опанування системи англійської мови стає лише однією з умов оволодіння єдиним кодом, за допомогою використання якого здійснюється контакт носіїв різних культур. Але постає запитання: яким чином надати мові її природні функції засобу реального спілкування? Які сучасні технології будуть адекватні новому баченню мови?

Студіювання науково-методичної літератури з питань підготовки майбутнього вчителя англійської мови до професійної діяльності засвідчує, що наразі сформувався дві провідні тенденції: «синхронне вивчення мов та культур» (В. В. Сафонова) і «культури через мову та мови через культуру» (Ю. І. Пассов). На наш погляд, перший підхід є недостатньо точним. Справа в тім, що синхронність передбачає наявність двох окремих компонентів (існування двох чи декількох елементів, систем, людей тощо). І культура, і мова, відповідно до позицій В. В. Сафонові, розводяться, перетворюючись на окремі елементи, що, на наш погляд, не зовсім правильно. Однак ми не вважаємо за необхідне заглиблюватись у ретельне тлумачення зазначених понять у зв'язку з численністю та неоднозначністю позицій дослідників стосовно природи цих явищ. Хочемо лише зазначити, що вивчення культури через мову, на наш погляд, є єдиним методологічно правильним та практично можливим шляхом опанування культури країни, мову якої вивчають.

Аргументацію цього твердження ми почнемо із зауваження про те, що в Україні відсутня концепція міжкультурної іншомовної освіти в різних типах навчальних закладів. Державні стандарти вищої мовної освіти вчителів наразі не розроблено. Оновлених державних програм з англійської мови не існує. Програма попереднього покоління, розроблена під керівництвом С. Ю. Ніколаєвої [8], до певної міри застаріла і потребує переосмислення в контексті міжкультурної іншомовної освіти. Сучасних підручників із англійської мови для студентів – майбутніх учителів-словесників небагато, і вони пишуться без урахування вимог типової програми (якої наразі не існує).

Постає питання: «Як у процесі навчання в педагогічному ВНЗ підготувати майбутнього вчителя англійської мови до професійної діяльності в сфері філологічної освіти та міжкультурної комунікації?». Частково цю проблему покликаний розв'язати курс «Практика усного і писемного мовлення англійської мови», який передбачає: вивчення мовних характеристик та національно-культурної специфіки лексичного, семантичного, граматичного та дискурсивного аспектів усного/писемного мовлення, підготовленого/непідготовленого офіційного/неофіційного мовлення; дискурсивні способи вираження фактуальної, концептуальної та підтекстової інформації в англомовному тексті; дискурсивну структуру та мовну організацію функціонально-стильових різновидів текстів: художнього, газетно-публіцистичного, наукового та ділового; мовну, естетичну, культурологічну інтерпретацію та лінгвістичний аналіз художнього, газетно-публіцистичного та науково-популярного текстів.

Як можна побачити із переліку дидактичних одиниць змісту навчання, фокус, дійсно,

переміщено в площину дискурсивних стратегій та лінгвокультурних особливостей, але в реальній практиці він переважно розташований у царині лінгвістичного аналізу внаслідок невідповідності викладачів до соціокультурної та лінгвокультурної інтерпретації мовного матеріалу, спрямованого на формування уявлень щодо мовної картини світу носіїв мови, що вивчається. А підручники, що використовуються як базові, в цьому аспекті виявляються цілком неспроможними допомогти у вивченні соціокультурного контексту англійської мови, у розумінні ментальних якостей англійців, усвідомленні їхніх ціннісних орієнтацій.

Відомий німецький мовознавець Вільгельм фон Гумбольдт функцію та призначення мов як різних шляхів, що сприяють здійсненню загальнолюдського завдання, вбачає у «перетворенні світу в думки». Говорячи про мову як про справжню реальність між людиною та предметами, слово «між» необхідно розуміти не в просторовому значенні; воно вказує на історично закріплену в мові систему значень, за допомогою якої відбувається «перетворення» екстралінгвістичної реальності на об'єкти свідомості. Саме завдяки пізнавальній активності людини світ перетворюється на мову, яка, зі свого боку, пов'язує світ із людиною і дозволяє останній суттєво впливати на світ. Це найвищий прояв синтетичної дії мови, що одночасно висловлює її сутність» [5, с. 197].

Аналізуючи висновки В. Гумбольда стосовно того, що за допомогою мови відбувається упорядкування та членування, а також властиве людині оцінювання предметів і явищ відповідно до духовного рівня її мовної спільноти, у нас виникають підстави для того, щоб стверджувати можливість відтворення не лише матеріальної, але й духовної ціннісної картини світу того народу, мову якого ми вивчаємо.

Такий підхід ніколи не використовувався повною мірою в курсі практичного вивчення мови, але, на наш погляд, саме він зможе заповнити ті прогалини, що спостерігаємо на рівні володіння соціокультурними та лінгвокультурними знаннями як випускників вишів, так і, на жаль, самих викладачів.

Вважаємо за доцільне навести такий приклад із практики роботи викладача англійської мови на факультеті філології та історії. Протягом декількох років проводився певного роду експеримент. У процесі вивчення курсу «Практика усного та писемного мовлення» на етапі аудіювання групі студентів пропонувалась стаття із американської газети. У ній мова йшла про молодшу групу дітей у дитячому садку. Вихованці під керівництвом учителя вирощували на своєму маленькому городику гарбуз для святкування Дня всіх святих (Halloween). Якось, вирішивши в черговий раз перевірити, як зростає їхній гарбуз, діти пішли до своєї ділянки, але виявилось, що їхній гарбуз хтось розбив. У цьому місці завжди робилась пауза і студентів просили висловити свої думки стосовно слів американської виховательки, які вона промовила, коментуючи таку ситуацію. Пропозиції українських студентів були абсолютно правильні з точки зору української ментальності (погана людина, негідник, злий тощо), але жодного разу не збіглися з тими, що насправді вимовила американка: «Погляньте, діти, хтось поправ нашу приватну власність». Цей приклад наводимо з метою демонстрування різниці в підході до тлумачення мовного матеріалу. Можна знайти у словнику значення виразу «приватна власність» («private»), якщо воно не знайоме, перекласти текст та переказати його, дати відповіді на запитання і виконати всі завдання, які передбачає методика роботи з текстом. Але також можна частину заняття присвятити обговоренню такого глибокого поняття в американській культурі, як приватна власність, і тому, що воно починає усвідомлюватися «з молоком матері». Схожих прикладів у англійській мові чимало, коли за сухим словниковим формулюванням приховується цілий світ духовності народу, що, зазирнувши в це дзеркало культури, а саме так характеризується мова, можна побачити те, що не подається в жодній лекції в межах курсу підготовки майбутнього вчителя англійської мови в педагогічному ВНЗ.

Справа в тім, що в сучасних умовах у підручниках із англійської мови для вищої школи не можна знайти таких тлумачень лексичного складу чи граматичних явищ, які б висвітлювали характер народу, його ціннісні орієнтири. За таких умов особливого значення набувають уміння студентів майбутніх учителів у галузі правильного читання мовного матеріалу, правильного бачення культурного пласту, відображеного в ньому, та правильної інтерпретації з метою використання цих аспектів у навчанні англійської мови молодого покоління. Такий підхід повинен бути зреалізованим не лише стосовно лексичного складу мови, але до всіх мовних рівнів. В. Гумбольдт стверджував: «Оскільки граматичні відмінності мов полягають у відмінності бачення граматичних бачень, то граматики більш споріднена з духовною своєрідністю нації, ніж лексика» [переклад наш – О. С.] [6, с. 372].

Порівняння граматичного ладу англійської та української мов переконливо доводить цей факт. Однак у жодному підручнику англійської мови для вищої школи не знайдеш пояснення того факту, що англіїці звертаються з проханням у вигляді питання, щоб це не звучало в грубій формі імперативу, що нав'язує свою волю сторонній людині; що вони надають перевагу розділовому запитанню замість прямого, щоб не втручатися в індивідуальний простір людини надмірною цікавістю; що наявність великої кількості модальних дієслів слугує, поряд з іншим, передаванню різних відтінків ймовірності, ступеня можливості чи неможливості виконання дії, щоб, знову ж таки, не здаватися занадто категоричним. Прикладів можна наводити безліч, суть у тому, що культура та ментальність народу, його цінності виражені в самій мові, і навчати відтворювати їх із мови треба цілеспрямовано, використовуючи крайнознавчі словники та іншу довідкову літературу. Це кропітка робота, але без її здійснення студенти – майбутні вчителі англійської мови – не зможуть стати справжніми носіями іншої культури, додаткового світобачення, ніколи не зможуть навчити своїх учнів сприйняття мови як живої, що творить нове світобачення.

Особливістю сучасної ситуації в теорії та практиці навчання англійської мови є те, що глобальне та актуальне осмислення проблеми сприйняття різних культур через мови сягає в проникливі передбачення, висловлені та обґрунтовані десятки років тому.

Так, видатний французький мовознавець Е. Бенвеніст, розглядаючи одну із фундаментальних, на думку дослідника, якостей мови – її суб'єктивність, стверджував, що за нею (суб'єктивністю) приховується ще більш загальна якість мови: «Мова є семіотичною системою, основні референційні точки якої безпосередньо співвідносяться з тим, хто говорить» [переклад наш – О. С.] [2, с. 14]. Із притаманною йому простотою, Е. Бенвеніст називає цю якість «людина в мові».

На думку вченого, мова є створеною за мірилом людини, і цей масштаб відображено в самій організації мови; відповідно до неї мову і потрібно вивчати [12, с. 23].

Займаючись підготовкою майбутніх учителів англійської мови, необхідно пам'ятати про те, що завдання професійної освіти полягає не лише в тому, щоб навчити студентів англійської мови, але і в тому, щоб підготувати особистість, здатну до подолання сил роз'єднувального характеру, особистість, яка прагне до домінування сил інтегрувальних, об'єднуювальних. На наш погляд, шлях до цього проходить через усвідомлення істини: «чужу» правду, інше світосприйняття можна лише зрозуміти, але не пригнітити. І тут ми хочемо наголосити ще на одному аспекті, який повинен ураховуватися в процесі підготовки майбутніх учителів англійської мови до професійної діяльності: «менталітет необхідно не лише вивчати, але в певних умовах навіть керувати ним – цілеспрямовано, але терпляче, неспішно, надаючи перевагу еволюційному шляху перед нетерплячим революційним прагненням, що неодмінно призводить до цілком недопустимого в цій виключно тонкій духовній сфері насильства» [4, с. 8]. Найбільш ефективний шлях до формування ціннісних орієнтацій сучасної молоді ми вбачаємо в порівнянні пріоритетних істин свого народу з ментальними характеристиками англомовної культури, що «передбачає наявність у суб'єктів ментальної взаємодії розуму, терплячості, співчуття, доброзичливості, альтруїзму, можливо, в певних випадках благородної жертвовності» [4, с. 9].

Підхід до вивчення англійської мови з урахуванням таких позицій повинен готувати майбутніх учителів-філологів не лише до навчання мови, але й до формування особливого ставлення до мови, культури англіїців, убачаючи в цьому не лише професійне призначення, але й місію словесників у сучасних умовах полікультурного характеру освіти.

Висновки та перспективи подальших розвідок напруму. Підсумовуючи, можемо узагальнити все викладене вище і виділити три провідні позиції, що здаються нам найбільш значущими в професійній підготовці майбутнього вчителя в контексті вивчення англійської мови в новій міжкультурній освітній парадигмі та які можна використати як мовознавче обґрунтування для включення відповідних компетенцій до структури професійної компетентності вчителя англійської мови:

- системно-структурний підхід до професійного опанування мови (Ф. де Соссюр та його прихильники);
- національно-культурна детермінованість мови (В. Гумбольдт та інші);
- антропоцентричність мови (Е. Бенвеніст та інші).

Отже, підготовка майбутніх фахівців до освітньої діяльності в інформатизованому суспільстві – це складний систематичний процес. У перспективі необхідне розроблення і побудова цілісної системи професійно-зорієнтованого навчального процесу підготовки майбутніх учителів англійської

мови в контексті оновлення змісту вищої мовної освіти, яка б містила комплекс дисциплін із певним змістом, сукупністю методів, організаційних форм і засобів навчання, орієнтованих на функціонування особистості в сучасному полікультурному просторі.

Список використаних джерел та літератури

1. Алексеева И. О. Курс теоретической грамматики современной английской лексики : навчальний посібник / И. О. Алексеева. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 328 с.
2. Бенвенист Э. Общая лингвистика / Эмиль Бенвенист. Пер. с фр / общ ред., вступ ст. и коммент. Ю. С. Степанова. – Изд 2-е, стереотипное. – М. : Едиториал УРСС, 2002 – 448 с. (Лингвистическое наследие XX века).
3. Бугайски М. Язык коммуникации / М. Бугайски [Пер. с польск]. – Х. : Изд-во «Гуманитарный Центр», Артеменко Э. Г., 2010. – 544 с. – С. 5.
4. Гершунский Б. С. Готово ли современное образование ответить на вызовы XXI века? / Б. С. Гершунский // Педагогика. – 2001. – № 10. – С. 3–12.
5. Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / Вильгельм фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. – 264 с.
6. Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры / Вильгельм фон Гумбольдт. – М. : Прогресс, 1985. – 452 с.
7. Кремінь В. Г. Освіта і наука України : шляхи модернізації (Факти, роздуми, коментарі) / В. Г. Кремінь. – К. : Грамота, 2003. – 216 с.
8. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) : Проект / С. Ю. Ніколаєва, М. І. Соловей (керівники), Ю. В. Головач та ін. – К. : The British Council, 2001. – 246 с. – англ.
9. Реформатский А. А. Лингвистика и поэтика / А. А. Реформатский ; отв. ред. Г. В. Степанов ; АН СССР, Ин-т языкознания. – М. : Наука, 1987. – 262 с.
10. Ніколаєва С. Ю. Міжкультурна іншомовна освіта в Україні : ключові проблеми / С. Ю. Ніколаєва / Іноземні мови. – 2016. – № 2. – С. 3–9.
11. Степанов Ю. С. Эмиль Бенвенист и лингвистика на пути преобразований : Вступительная статья // Э. Бенвенист. Общая лингвистика. – М. : Прогресс, 1974. – 446 с.
12. Стернин И. А. Коммуникативное поведение в структуре национальной культуры / И. А. Стернин // Этнокультурная специфика языкового сознания : сб. науч. ст. / отв. ред. Н. В. Уфимцева. – 2-е изд. – М. : Институт языкознания РАН, 2003. – 256 с.
13. Халеева И. И. Вторичная языковая личность как реципиент инофонного текста / И. И. Халеева // Язык-система, язык-текст, язык-способность. – М., 1995. – С. 277–285.

Оксана Николаевна Скоробагатая,

кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры
иностраных языков и методики преподавания
Глуховского национального университета
имени Александра Довженко,
e-mail: skorobahata_o_n@ukr.net

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ИЗУЧЕНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В ПЕДАГОГИЧЕСКОМ ВУЗЕ В МЕЖКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ПАРАДИГМЕ

В статье освещены результаты работ отечественных и зарубежных исследователей, которые изучали та продолжают изучать проблемы межкультурного иноязычного образования. Внимание акцентировано на том, что в Украине отсутствует концепция межкультурного иноязычного образования, а государственные стандарты не отвечают современным требованиям к англоязычной подготовке. Особое внимание сосредоточено на системно-структурном подходе к профессиональному изучению языка, национально-культурной детерминированности и антропоцентризму языка. Обосновывается важность улучшения профессиональной подготовки будущего учителя английского языка относительно требований межкультурной образовательной парадигмы.

Ключевые слова: иностранный язык, учитель английского языка, профессиональная подготовка, системно-структурная организация языка, межкультурное англоязычное образование.

Oksana Skorobahata,

Ph. D, senior teacher, foreign languages and
the methodics of their training department
Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv
national pedagogical university,
e-mail: skorobahata_o_n@ukr.net

THEORETICAL ASPECTS OF THE ENGLISH LANGUAGE LEARNING IN PEDAGOGICAL HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS WITHIN INTERCULTURAL EDUCATIONAL PARADIGM

Introduction. *With increased globalization, migration and immigration there has been a growing recognition for the need for an intercultural focus in language education. Considerable attention has to be given to the process of training teachers of the English language in higher educational establishments. It concerns itself with the necessity of the English language curriculum reviewing. The accents should be shifted to intending teacher's professional competence forming in accordance with «Common European Framework of References for Languages: Learning, teaching, assesment».*

Methods. *The author solves the tasks of the academic research by means of scientific literature analysis, as well as the analysis of institutional and instructional materials, synthesis.*

Results. *Identifying the boundaries of a language is not a trivial matter. There were mentioned 21 definitions of this concept*

Researches on future teacher's of foreign language training underscores the importance of preparing students to engage and collaborate in a global society by discovering appropriate ways to interact with people from other cultures. When language skills and intercultural competency become linked in a language classroom, students become optimally prepared for participation in a global world.

Language proficiency has indeed constituted the bedrock of the professional confidence of non-native English teachers. Language competence has been rated as the most essential characteristic of a good teacher. The results of the survey demonstrated clearly that training for language proficiency should be the foundation of the university teacher's ability to fulfill his/her professional role. In addition, the survey suggested that in order to produce more competent teachers, training programs should place more emphasis on theory of language training.

Originality. *We also should mention the conclusion done by Wilhelm Humboldt concerning the role of the language in evaluating and assessing subjects of extralinguistic reality. According to him language helps to reveal the mental culture of the native speakers. Modern textbooks lack the information about vocabulary and grammar phenomena cultural interpretation.*

In the researchers done by Emile Benveniste there was emphasized on the anthropological character of any language.

Conclusion. *We can single out the three aspects which should be necessarily considered in the process of the English language teacher's professional training:*

- systemic and structural approach to professional language mastering;
- national and cultural determination of any language;
- anthropocentrism of the language.

Key words: *foreign language, English language teacher, professional training, intercultural education by means of the English language.*

References

1. Alekseeva I. O. Kurs teoretichnoï gramatiki suchasnoï anglijs'koï movi: navchal'nij posibnik / I. O. Alekseeva. – Vinnicja : Nova Kniga, 2007. – 328s.
2. Benvenist Je. Obshhaja lingvistika / Jemil' Benvenist. Per. s fr / Obshh red., vstup st. ii komment Ju. S. Stepanova — Izd 2-e, stereotipnoe — M Editorill URSS, 2002 — 448 s. (Ligvisticheskoe nasledie XX veka).
3. Bugajski M. Jazyk komunikacii / Per. s pol'sk. – H. : Izd-vo «Gumanitarnyj Centr», Artemenko Je.G.,2010. – 544s. – S. 5
4. Gershunskij B. S. Gotovo li sovremennoe obrazovanie otvetit' na vyzovy HHI veka? [Tekst] / B. S. Gershunskij // Pedagogika. – 2001. - # 10. – S. 3-12
5. Gumbol'dt V. fon. Izbrannye trudy po jazykoznaniju / Vil'gel'm fon Gumbol'dt. – M. : Progress, 1985. – 264s
6. Gumbol'dt V. fon. Jazyk i filosofija kul'tury / Vil'gel'm fon Gumbol'dt. – M. : Progress, 1985. – 452s.
7. Kremin' V. G. Osvita i nauka Ukraïni : shljahi modernizacii (Fakti, rozdumi, komentari) / V. G. Kremin'. – K. : Gramota, 2003. – 216s.

8. Programa z anglijs'koї movi dlja universitetiv / institutiv (p'jatirichnij kurs navchannja) : Proekt / S. Ju. Nikolaeva, M. I. Solovej (kerivniki), Ju. V. Golovach ta in. – K. : The British Council, 2001. – 246 s. – ang.
9. Reformatskij, A. A. Lingvistika i pojetika / A. A. Reformatskij ; otv. red. G. V. Stepanov ; AN SSSR, In-t jazykoznanija. – M. : Nauka, 1987. – 262 s.
10. S. Ju. Nikolaeva Mizhkul'turna inshomovna osvita v Ukraїni : kljuchovi problemi / S. Ju. Nikolaeva / Inozemni movi. – 2016. – #2. – S. 3-9
11. Stepanov Ju. S. Jemil' Benvenist i lingvistika na puti preobrazovanij : Vstupitel'naja stat'ja // Je. Benvenist. Obshhaja lingvistika. – M. : Progress, 1974. – 446s.
12. Sternin I. A. Kommunikativnoe povedenie v strukture nacional'noj kul'tury // Jetnokul'turnaja specyfika jazykovogo soznaniya : sb. nauch. st. / otv. red. N. V. Ufimceva. – 2-ye izd. – M. : Institut jazykoznanija RAN, 2003. – 256 s.
13. Haleeva I. I. Vtorichnaja jazykovaja lichnost' kak recipient inofonnogo teksta / I. I. Haleeva // Jazyk-sistema, jazyk-tekst, jazyk-sposobnost'. – M., 1995. – S. 277-285.

Отримано редакцією 10.10.2017 р.

УДК 378.147:316.66

Наталія Олексіївна Черногор,

аспірант, інженер кафедри
менеджменту економіки та права
Кіровоградської льотної академії
Національного авіаційного університету
e-mail: Chornogor1970@ukr.net

КРИТЕРІЇ СФОРМОВАНOSTІ КОНФЛІКТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНОМУ СТАНОВЛЕННІ

Стаття присвячена актуальному напрямку формування конфліктологічної культури у менеджерів зовнішньоекономічної діяльності в процесі професійного становлення. Запропоновані критерії оцінювання сформованості конфліктологічної культури менеджерів ЗЕД шляхом виділення вмінь та навичок у процесі професійної освіти як сучасного світового педагогічного інструментарію. Визначено необхідність вирішення суперечностей між вимогами сучасних організацій до конфліктологічної культури менеджерів ЗЕД і невідповідним методичним змістом навчальних програм і технологій навчання, що здійснюють формування й розвиток конфліктологічної культури майбутніх менеджерів ЗЕД.

Ключові слова: критерії, конфлікт, культура, зовнішньоекономічна діяльність, конфліктологічна культура.

Постановка проблеми Освітнє середовище вищих навчальних закладів стало більш прагматичним і, на жаль, менш культурним. Якщо запорукою успіху попередніх поколінь вважалося уміння використовувати різноманітні технічні пристрої для розв'язання особистих й професійних питань, то для успішного функціонування у ХХІ ст. необхідно розуміти інформаційні процеси. Першочергово необхідно з'ясувати такі завдання вищої освіти, як інформатизація, економічна ефективність навчального процесу, успішна соціалізація і адаптація майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності. Поява нових цілей та цінностей в освіті зумовлена потребою суспільства в освічених фахівцях, але теж саме суспільство потребує і культурних фахівців, здатних проявляти світоглядні позиції конструктивної професійної діяльності у складних ситуаціях соціальної взаємодії. У зв'язку із цим виникла необхідність побудови освітніх моделей, що сприяли б більш зваженому, узгодженому навчанню. Тому не випадково найцікавіші сучасні інновації у сфері надання освітніх послуг пов'язані з оволодінням студентами новим мистецтвом – умінням об'єднувати теорію з практикою, зміцнювати набуте в процесі навчання у виші та використовувати його у реальних ситуаціях за межами ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Поняття «критерій», на думку відомого дослідника В. Монахова [1, с. 56], є тією сукупністю основних показників, що розкриває норму, вищий рівень